

«Бюджет участі» було подано понад 260 проектів, а серед переможців був і проект, поданий мешканцями Мачухівської ОТГ – будівництво спортивного майданчику у с. Полузир'я. Підсумовуючи існуючий досвід, можна зробити висновки, що найчастіше в межах бюджету участі використовується 1% власних коштів; до конкурсу допускаються усі мешканці громади (іноді навіть школярі); кожна громада самостійно розробляє вимоги до проектів, але вони мають інваріанти, наприклад, проект має створити послугу для усієї громади, а не лише для певної групи громадян; пріоритетність ідей найчастіше визначається голосуванням.

Запровадження бюджету участі у контексті активізації громади дає такі позитивні наслідки:

- досягається консолідація населення;
- формується відчуття причетності до прийняття рішень і відповідальності за стан справ у громаді;
- долаються споживацькі та патерналістські настрої;
- підвищується ефективність використання бюджетних коштів;
- зростає довіра до влади;
- відбувається залучення молоді до громадських справ, що позитивно впливає на локальну демографічну ситуацію.

Зважаючи на перелічені позитивні ефекти, доцільним є поширення практики учасницького бюджетування на рівень ОТГ і перетворення його на звичний інструмент як управління фінансами, так і активізації громадян.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М. та ін. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. К.: 2017. 129 с.

*Т.В. Арбузова, к.е.н., доцент
Білоцерківський національний аграрний університет*

ДЖЕРЕЛА ІДЕЙ УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬСТВОМ І КРАЇНОЮ

Джерела ідей управління суспільством і країною мають свої витоки з часів Платона, Сократа та ін. На думку Аристотеля усе громадське життя підпорядковане державі. На переконання Фоми Аквінського влада встановлюється Богом і є джерелом добра для суспільства, їй необхідно коритися, а держава має формуватися на засадах теократичного устрою.

Відповідно до історичних розвідок суспільства завжди існували за наявності в них певних норм поведінки та світорозумінь, тобто ідеологій-світоглядів – системи взаємопов'язаних ідей, поглядів, уявлень та переконань, покликаних об'єднувати людей заради спільного життя та спільних дій. В основі ідейних засад управління суспільством і країною лежать політичні ідеології, що є суб'єктивним відображенням інтересів провідних соціальних груп, які пропагують формування відповідного державного та суспільного устрою. Політичні ідеології – сукупність взаємопов'язаних ідей, символів і переконань, призначених об'єднувати людей задля спільних політичних цілей та дій, втілені в доктринах і концепціях [1].

Соціально-політичні концептуальні форми прояву ідеології пояснюють першоджерела, функції й механізми публічної влади та взаємодії її компонентів, інститутів, а також зосереджуються на ефективності їх діяльності, реалізації інтересів, формуванні, забезпеченні й зміцненні державного устрою, що відповідає інтересам суспільства. Суспільно-політичні доктрини та концепції покладені в основу політичного курсу, визначають стратегію і тактику формування й діяльності суб'єктів політичного процесу – політичних партій та рухів – для досягнення поставленої перед ними мети та реалізації запланованих програм.

Історія суспільного розвитку рясніє численними політичними ідеологіями, найбільш впливовими з яких виявилися лібералізм, консерватизм, соціалізм (комунізм), християнський демократизм, фашизм.

Ліберальна ідеологічна доктрина, що взяла початок на межі XVII-XVIII ст., уособлює ідею розвитку, революційність, динамічність, швидкість, всеохоплюючий рух, утвердження нового, ґрунтується на принципі індивідуалізму, за яким особистість є центром життєдіяльності суспільства і держави. Вільні індивіди формують суспільство і є відповідальними за себе і за нього, а суспільство формує державу, покликану гарантувати і охороняти права і свободи особи, не зазіхаючи на її приватне життя. Свобода особи є основним надбанням лібералізму. З економічного погляду вона тлумачилася передусім як свобода суб'єктів господарської діяльності на засадах приватної власності, з політичного – як фактор функціонування демократичної системи, із соціального – як рівність перед законом, рівність можливостей, з духовного – як свобода думки і слова [2]. Неолібералізм визнав необхідність державного регулювання економічного життя та соціального захисту найбільш вразливих верств суспільства.

Консерватизм як опонент ліберальної ідеології, виник наприкінці XVIII – початку XIX ст., базувався на еволюційності, стабільності, статичності, традиціоналізмі, порядку. Засадничими підвалинами суспільства вважалися сформовані попередніми поколіннями усталені традиції і цінності (релігія, сім'я, нація, влада, мораль, дисципліна, закон), на які мають спиратися подальші реформи. Свобода не є природною властивістю людини. Суспільство є ієрархічним за природою, а отже йому притаманна нерівність і привілейованість вищих верств, рівність можлива лише у сфері чесноти і моралі. Розвиток суспільства можливий за наявності сильної державної влади, здійснюваною професійною політичною елітою. Відтак інтереси суспільства, нації, держави мають вищу цінність за інтереси особистості. Як і ліберальна політична ідеологія, консерватизм спирається на приватну власність і свободу підприємницької діяльності. Під впливом змін суспільного життя у XX ст. ці дві ідеологічні доктрини починають зближатися. Неоконсерватизм визнав необхідність участі держави в регулюванні економіки, потребу у свободі окремого індивіда, його ініціативності, творчої праці, використанні особистих можливостей, не покладаючись на соціальну допомогу держави, на яку повинні розраховувати лише ті, хто дійсно її потребує.

Ідеології лібералізму та консерватизму взаємно визначають та обумовлюють одна одну, тобто не є несумісними протилежностями. Консервативна ідеологія надає ліберальній концепції спадкоємності, усталеності, пристосуванства, самобутності, а ліберальна доповнює консерватизм динамізмом, інноваційністю, підприємливістю.

Соціалістична (комуністична) ідеологія сформувалася в XVI – першій половині XIX ст. і ґрунтувалася на ідеї колективізму, формування суспільства соціальної справедливості на засадах знищення приватної власності, прагнення до рівності,

організації суспільного виробництва, розподілу за працею та потребами тощо. Першоджерелом цієї ідеологічної концепції є утопічний соціалізм (Т. Мор, Т. Кампанелла, Ш. Фур'є, А. Сен-Симон, Р. Оуен та ін.), а засновниками вважаються К. Маркс та Ф. Енгельс. Марксизм доводив, що розвиток капіталізму неминуче призведе до соціалістичної революції під приводом пролетаріату, за диктатури якого суспільство досягне соціальної справедливості, ліквідувавши соціальну нерівність, а держава відійде в минуле. Першою фазою комунізму стане соціалізм як перехідний період від капіталізму із суспільною власністю на засоби виробництва і плановим господарством.

У соціалістичній ідеології наприкінці XIX – початку XX ст. виникли самостійні ідейні течії: соціал-демократія і радикальна комуністична ідеологія.

Поява соціал-демократичної ідеології (соціал-реформізму) пов'язана з переглядом (ревізією) основних постулатів марксистської теорії. Розвиток капіталізму дав підстави соціал-демократам відмовитися від ідей боротьби класів, диктатури пролетаріату, революції, а натомість підняти питання про можливість поступових еволюційних перетворень капіталістичної економіки у соціалістичну на основі реформ, утвердження у житті суспільства соціальної справедливості без зміни суспільного ладу. В зв'язку з цим у середині XX ст. з'являється теорія демократичного соціалізму на засадах економічної, політичної та соціальної демократії, що ґрунтується на таких цінностях як свобода, солідарність та справедливість. Основою економічної демократії вважається суспільна власність та її провідна роль у економіці, рівність різних форм власності, потреба в державному регулюванні ринку. Політичний аспект демократичного соціалізму означає наявність парламентської демократії правової держави, гарантій прав та свобод індивіда. Створення гідних умов праці і життя людини, доступність освіти і охорони здоров'я, духовних цінностей, розподільча справедливість на користь непрацездатних є, зокрема, характеристиками соціальної демократії.

Ідеї марксизму щодо революційної перебудови суспільства, формування держави пролетарської диктатури були підтримані й розвинуті радикальною комуністичною ідеологією (ленінізмом) [3]. Суспільство, кероване комуністичною (соціалістичною) партією, має розвиватися на принципах дотримання соціальної рівності та справедливості, внаслідок чого зникатимуть класи, прошарки, нації, праця перетвориться в першу життєву потребу, сформується соціально однорідне суспільство. На зміну держави прийде громадське самоврядування.

Друга половина XX ст. демонструє тенденцією до зближення комуністичної і соціал-демократичної ідеологій, відмови від ідеї пролетарської диктатури та революційного насильства, розробки шляхів поступового переходу капіталізму до соціалізму. При цьому також зберігаються прихильники обох течій у їх рафінованому вигляді.

Широкого поширення наприкінці XIX – початку XX ст. набула християнсько-демократична ідеологія як реакція (протест) католиків проти ліберальної, націоналістичної, соціалістичної теорій, займаючи середню позицію між ними. Ця демократична ідеологія базується на християнстві – найміцнішій основі свободи людини. Її основою є: визнання необхідності держави як гаранта свобод громадян суспільства, проте вона не розглядається як найвища суспільно-політична інституція, а отже світській владі не варто сліпо підкорюватися; християнські цінності – головні морально-етичні критерії діяльності особи і держави; добробут суспільства і держави залежить від добробуту людини і навпаки; держава покликана

гарантувати демократичні права і свободи громадян, плюралізм буття і думок, забезпечити підтримку тих, хто її потребує.

Ідеологія фашизму (націонал-соціалізму) виникла в роки Першої світової війни, заснована на ідеях крайнього націоналізму, расової нерівності і вищості, воєнної експансії, культу вождя (фюрера, каудильйо, дуче та ін.). Характерними ознаками цієї авторитарної політичної ідеології є також зневага до особистості, що потребує твердої направляючої сили; расово-етнічні засади є первинними над вторинними особистісними, а державні – над національними; необхідність панування фашистської партії; національні меншини і політичні партії, що виступають за правову державу і дотримання принципів демократії, є внутрішніми ворогами; потужна влада диктатури на відміну від демократичної системи є основою державного режиму; принцип вождизму (фюрерства) як єдності держави, що втілена у вожді – надлюдині – і безумовному йому підпорядкуванні.

Таким чином, суспільно-політичні доктрини та концепції є суб'єктивним відображенням об'єктивних соціально-економічних процесів й слугують джерелами ідей управління суспільством і країною.

Список використаних джерел:

1. Філософський енциклопедичний словник / редкол.: В. І. Шинкарук та ін. Київ : Абрис, 2002. 743 с. – С. 234–235.

2. Гальчинський А. Лібералізм : уроки для України : наук.-попул. есе. Київ : Либідь, 2011. 288 с. – С. 13.

3. Чабанна М. Подолання догматів тоталітарної ідеології щодо політики як суспільного явища. Політична наука в Україні. 1991-2016 : у 2-х т. Т. 2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / редкол.: О. Рафальський та ін. Київ : Парлам. Вид-во, 2016. 704 с. – С. 12.

Л.Г. Квасній, к.е.н., доцент, професор кафедри економіки та підприємництва,

Ю.О. Шульжик, к.т.н. доцент

Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського ПрАТ «ВНЗ»МАУП»

ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ДОСВІД КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ

Організація публічної влади в зарубіжних країнах була предметом досліджень багатьох українських вчених, зокрема: С.Г. Серьогіна, Б. Мельниченко, А.Головач, А.Ткачук та інші. Проведені дослідження дають змогу констатувати, що найефективнішим і корисним для України є досвід країн Вишеградської четвірки, зокрема, Угорщини.

Починаючи з 1990 року, попередня система місцевого самоврядування Угорщини будувалася на основі принципів субсидіарності, децентралізації та вирішення місцевих справ громадами. Практика показує, що протягом останніх двох років відбувається посилення контролю центрального уряду над місцевими фінансами, що призвело до того, що фінансова автономія місцевих органів влади сильно знижується. Місцеві органи влади втратили можливість вільно витратити центральні фінансові надходження на місцеві потреби, а фінансова система «на основі ресурсів» змінилася на більш жорстку систему «на основі завдань».

Особливістю є те, що в Угорщині місцеве самоврядування не передбачене як